

Juraj Bosák

Sto rokov od narodenia Jura Hronca

Mathematica Slovaca, Vol. 31 (1981), No. 3, 333--334

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/136271>

Terms of use:

© Mathematical Institute of the Slovak Academy of Sciences, 1981

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

STO ROKOV OD NARODENIA JURA HRONCA

17. mája 1981 uplynulo 100 rokov od narodenia akademika SAV profesora Jura Hronca, významného slovenského pedagóga, matematika a organizátora vedeckého, technického i kulturného diania. Narodil sa v gemerskej dedinke Gočovo (okres Rožňava) ako syn chudobných roľníckych rodičov; tu prežil aj svoje detstvo a vychodil ľudovú školu (1887—1892). Po smrti otca pomáhal svojim bratom pri vození uhlia a rudy pre blízke huty. V rokoch 1894—1902 vyštudoval gymnázium v Rožňave. Veľkou stratou pre mladého Hronca bola smrť matky (1901); napokon sa rozhoduje ísť študovať na univerzitu do Kluže (Cluj, dnešné Rumunsko).

Po skončení univerzitných štúdií r. 1907 nastupuje na kežmarské gymnázium, kde s prestávkami pracoval až do r. 1922. Počas tohto obdobia znovu navštívil Kluž (1907), kde zložil písomnú skúšku z pedagogiky na tému Matematika ako prostriedok výchovy charakteru. Svoje matematické vzdelanie si dopĺňal počas svojich pobytov na univerzitách v Berlíne (1910), Giessene (1911, 1912), vo Švajčiarsku (1913) a v Paríži (1914). Tu sa stretol s viacerými významnými matematikmi, ako Kleinom, Hilbertom, Rungem, Minkowskim a Schlesingerom, u ktorého urobil dizertačnú prácu z diferenciálnych rovníc a r. 1912 doktorské skúšky. R. 1922 dostal štátne štipendium a jednoročnú dovolenku, ktorú využil na študijné pobyty v Prahe, Göttingene a Giessene. V Prahe sa r. 1923 habilitoval na Karlovej univerzite a súčasne učil na Jiráskovom gymnázium v Prahe. V r. 1924—1938 pôsobí na Českom vysokom učení technickom v Brne najprv ako mimoriadny a od r. 1928 ako riadny profesor. Roky 1938 bol menovaný profesorom na novozaloženej Vysokej škole technickej v Košiciach, ktorá sa čoskoro presťahovala do Prešova, potom do Martina a nakoniec do Bratislavy. Od roku 1950 až do svojej smrti pôsobí na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde až do septembra 1959 je vedúcim Katedry matematiky. Po krátkej chorobe zomiera 1. decembra 1959 v Bratislave a podľa vlastného želania je pochovaný v rodnej obci Gočovo.

Svojou činnosťou Jur Hronec zasahoval do mnohých oblastí; okrem matematiky sa venoval pedagogickým otázkam i organizácii nášho kultúrneho a vedeckého života. Zaslúžil sa o vznik a rozvoj viacerých vysokých škôl na Slovensku: Slovenskej vysokej školy technickej, Vysokej školy obchodnej (dnešnej Vysokej školy ekonomickej), Prírodovedeckej fakulty a Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského. Pri zrode Slovenskej akadémie vied (1953) bol menovaný medzi prvými jej členmi. Zastával mnohé významné funkcie v oblasti školstva a kultúry: bol rektorom SVŠT (1938, 1939 a 1946), rektorom Vysokej školy obchodnej (1940—1942), predsedom Matice Slovenskej (1945—1953), predsedom Slovenského múzea v Bratislave (1946) a predsedom Slovenského výboru Jednoty československých matematikov a fyzikov hneď po jeho zriadení r. 1956 (dovtedy od r. 1946 bol predsedom bratislavskej pobočky Jednoty). Za svoju mnohostrannú aktivitu získal početné vyznamenania. Bol zvolený za člena viacerých vedeckých spoločností (člen korešpondent Kráľovskej českej spoločnosti náuk 1926, riadny člen Učenej spoločnosti Šafárikovej 1928, riadny člen Moravskosliezskej prírodovednej spoločnosti 1936, riadny člen — akademik Slovenskej akadémie vied 1953, čestný člen Jednoty československých matematikov a fyzikov 1959). V r. 1948 mu udelili Národnú cenu, r. 1949 čestný doktorát pedagogických vied a r. 1955 Rád práce. V r. 1956 získal vedeckú hodnosť doktora fyzikálno-matematických vied.

Publikačná činnosť Jura Hronca sa týka najmä matematiky a pedagogických vied. Je autorom 12 knižných publikácií, z nich dve (Vyučovanie a vyučovacia osobnosť, Učiteľova osobnosť) sa zaoberajú pedagogickými otázkami. Ďalšie knihy (Algebraické rovnice a ich použitie na analytickú geometriu, Lineárne diferenciálne rovnice obyčajné, Diferenciálny a integrálny počet I, II) boli písane pre potreby poslucháčov SVŠT a UKo. Charakteru vedeckej monografie sa bliži jeho najväčšie dielo Diferenciálne rovnice (I. diel má 370 strán, II. diel 407 strán). Okrem toho publikoval 24 vedeckých článkov z matematiky, 14 z pedagogickej oblasti a rad ďalších odborných a príležitostných článkov s rozmanitou tematikou (napr. o vzducholodiach a lietadlách, o našom geometrickom názvosloví a pod.).

Matematické práce J. Hronca sa zaoberajú zväčša teóriou obyčajných diferenciálnych rovníc. Skúmajú sa najmä otázky, ktoré súvisia s Fuchsovou teóriou lineárnej diferenciálnej rovnice a jej prenesením na systémy lineárnych diferenciálnych rovníc. Niektoré práce sa zaoberajú rozborom riešení diferenciálnej rovnice v okolí pevných singulárnych bodov a problémom pohybov o n stupňoch voľnosti. Z problematiky parciálnych diferenciálnych rovníc stihol J. Hronec napísať len dve práce; pripravovanu knihu o variačnom počte pre úmrtie už nedokončil.

V tomto stručnom článku nie je možné podrobnejšie zhodnotiť jednotlivé zložky mnohostrannej aktivity J. Hronca, ani sa zaoberať obsahom a významom jeho prác. Čitateľ nášho časopisu mal možnosť sa s podrobnejším rozborom jeho života a najmä jeho matematickej tvorby stretnúť v článku M. Kolibiara a M. Šveca Za akademikom Jurom Hroncom (Mat.-fyz. čas. 10, 1960, 123—131). Mnoho cenných údajov o živote a činnosti J. Hronca s rozborom jeho pedagogických náhľadov a ukázkami jeho diel a ďalšou starostlivo spracovanou dokumentáciou možno nájsť v knihe V. Žbirkovej Juraj Hronec — pedagóg (SPN, Bratislava 1975). V oboch prameňoch je aj bibliografia prác J. Hronca.

Jur Hronec sa zapísal do našich národných dejín svojou celoživotnou neúnavnou prácou a predstavuje výraznú neopakovateľnú osobnosť, ktorá vzhľadom na svoje zásluhy ostane trvalou spomienkou v radoch tých, ktorí dnes využívajú výdobytky toho, za čo Jur Hronec bojoval a čo sa dnes stalo skutočnosťou, v období, keď školstvo, veda a technika u nás zaznamenáva nebyvalý rozmach a má pred sebou nerušené perspektívy.

Juraj Bosák, Bratislava

OZNÁMENIE

Výbor sekcie pre vedeckú a odbornú literatúru Slovenského literárneho fondu udelil RNDr. Sylvii Pulmannovej CSc. premiu 1 000 Kčs za článok: Semiobservables on quantum logics, uverejnený v 4. čísle časopisu *Mathematica Slovaca* 30, 1980.